

КУЛЬТУРОТВОРЧА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА ОСВІТНЬО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ ВИЩОГО ПЕДАГОГІЧНОГО ЗАКЛАДУ

У даній статті розкрито культуротворчу діяльність як складову освітньо-виховного процесу вищого педагогічного навчального закладу, що сприяє естетичному розвитку студентів.

This article represents the information about cultural activity as a part of educational process of higher pedagogical establishment, which help to aesthetic development of students.

Вступ. Зміна парадигми вищої освіти, утвердження особистісно орієнтованого підходу до навчально-виховного процесу привело до нового ставлення до естетичних цінностей в духовному розвитку студентської молоді та знайшло здійснення у культуротворчій діяльності. Означена проблема набула висвітлення у поглядах вчених, дослідників В.Бутенка, О.Рудницької, О.Софіщенко, О.Шевнюк та ін. Культуротворча діяльність у навчально-виховному процесі вищого навчального закладу зумовлює активізацію використання естетичних факторів у підготовці майбутніх фахівців.

Формулювання цілей дослідження. Отже, мета нашого дослідження полягає у розкритті культуротворчої діяльності як складової освітньо-виховного процесу вищого педагогічного навчального закладу, що сприяє естетичному розвитку особистості студента. Зважаючи на необхідність успішного вирішення даної проблеми нами окреслено завдання: – визначити специфічні особливості культуротворчої діяльності студентів, які забезпечують ефективність виховного процесу.

Результати дослідження. Зважаючи на ефективність культуротворчості, у наукових дослідженнях зроблені певні кроки з вивчення цього явища у різних аспектах. До числа характерних ознак культуротворчої діяльності студентської молоді відносять дослідники цієї проблеми (В. Бутенко, О. Рудницька та ін.) її соціальну обумовленість. Розкриваючи цю ознаку, В.Бутенко зазначає, що культуротворчість – це одна з рухливих і дуже гнучких соціальних категорій. Вона виникає як відгук на те нове, що починає зароджуватися у суспільстві [1]. На соціальну суть культуротворчості звертає увагу і О. Рудницька, яка зважає на важливість залучення кожної особистості до предметного світу культурних цінностей, трансформація та збагачення яких забезпечує її розвиток. Особистість здатна бути носієм і творцем культури тільки тому, що вона перебуває у соціально-культурному контексті, з якого вона засвоює свої уявлення, правила життя, способи дії [6: 109].

Специфічною особливістю культуротворчості студентської молоді є тісний зв'язок її з процесом навчання. І можна цілком погодитися з В. Бутенко, який зазначає, що культуротворчість студентів на сучасному етапі пов'язується з викладанням основ наук. При цьому культуротворча діяльність іде не поруч з навчанням, а проникає вглиб навчально-виховного процесу [2: 144].

Зростання ролі культуротворчої діяльності у навчально-виховному процесі приводить науковців до нових інтерпретацій культуротворчої діяльності. Так, визначення культуротворчої діяльності студентів вищих педагогічних закладів зробила дослідниця О. Шевнюк у процесі набуття культурологічної освіти. На її думку “культуротворча діяльність як специфічна форма буття людини в культурі, що виявляється в спрямованому перетворенні соціокультурної дійсності реалізує й розвиває систему її ставлення до світу й самої себе” [8: 85]. О.Шевнюк підкреслює, що культуротворча діяльність є критерієм результативності пізнання майбутнім учителем соціокультурних процесів, і що саме вона розкриває його здатність вийти за межі заданих умов життєдіяльності, за межі безперервного потоку педагогічної практики й побачити свій труд у цілому.

Таким чином, характерна риса культуротворчості студентів полягає в тому, що вона народжується і розвивається в умовах, коли основною діяльністю є навчальна. Разом з тим, слід враховувати певну спільність завдань, цілей, методів і результатів процесу навчання і процесу культуротворчості. Тут подвійна залежність: навчання у вузі створює необхідні передумови для культуротворчості, а вона, в свою чергу, сприяє ефективності навчання. Але далеко не завжди процес навчання автоматично веде до культуротворчої діяльності. Культуротворчі уміння та навички, потреба у відповідній діяльності формуються за умов спеціального спрямування навчально-виховного процесу, використання дійових чинників і засобів залучення до самостійної творчої діяльності.

Культуротворчість недостатньо розглядати лише як продовження навчального процесу. Культуротворча діяльність передбачає значно більшу свободу особистості у розподілі часу, у виборі об'єктів і методів пізнання, в організації самого процесу культуротворчості. Як правило, культуротворча діяльність викликає значно більшу порівняно з процесом навчання пізнавальну активність, справляє більший вплив на формування характеру та естетичних почуттів. У той же час всі ці ознаки студентської культуротворчої діяльності повністю не вичерпують змісту поняття “культуротворча діяльність студентів вищих навчальних закладів”. Перш за все, їй властива менша, ніж культуротворчості митців самостійність і завершеність (хоча процес культуротворчості взагалі не орієнтовано на завершеність). Йдеться про те, що у підготовці студентів до культуротворчості велику роль відіграє педагогічна допомога та організація, які в міру набуття студентами досвіду естетичної діяльності, успішного подолання труднощів пізнання поступають місцем самокерівництва і самоорганізації.

Кожна людина включається до культуротворчого процесу суспільства. Вона користується національною та світовою культурою спадщини, обирає собі певні ідеали, підтримує і доповнює спільну культурну скарбницю плодами своїх зусиль, чим збагачує культуру, виявляючи творчий вибір вищого, або спрощує її, засмічує посередністю смаків, низькою якістю оцінювань та потреб. Тому звернення уваги освіти на виховний зміст культуротворчості є ефективним засобом, що повинен забезпечувати естетичне виховання студентської молоді.

На сучасному етапі вища школа в Україні якісно змінюється і тому потребує удосконалення. У Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті наголошується, що головна мета української системи освіти полягає у тому, щоб “створити умови для розвитку і самореалізації кожної особистості як громадянина України, формувати покоління, здатні навчатися упродовж життя, створювати і розвивати цінності громадянського суспільства” [5: 2]. Виходячи з цього, освіта сьогодення спрямовує свої зусилля на те, щоб виховний процес відповідав сучасним вимогам підготовки майбутніх спеціалістів, формування у них загальної культури: політичної, моральної та естетичної. Що, в свою чергу, вимагає пошук та впровадження нових форм виховання студентської молоді, які забезпечують його ефективність. Серед таких форм естетичного виховання виділяємо культуротворчу діяльність студентів вищих навчальних закладів

Використання культуротворчості у вищій школі зумовлено тим, що вона дозволяє системно вирішувати актуальні завдання естетичного виховання студентської молоді. На думку О Софіщенко, “культуротворча діяльність спроможна генерувати естетичні ідеї, збагачувати їх змістову основу, знаходити способи і прийоми художньо-образної виразності для передачі естетичних цінностей аудиторії. Важливе значення при цьому набуває мистецтво” [7: 27].

Зважаючи на здійснений аналіз з цього можна зазначити, що культуротворча діяльність на сучасному етапі є складовою освітньо-виховного процесу, яка здійснюється також і у позааудиторний час й обумовлена внутрішніми мотивами самостійного набуття досвіду пізнання дійсності за законами краси, гармонії, цілісності та досконалості; знань, додаткових до тих, що студент отримує під час навчання, в результаті чого відбувається його самореалізація; за результатами якої досягається ефективність естетичного виховання

студентів вищих навчальних закладів. Це набуває свого пояснення якісними змінами у парадигмі вищої освіти, відповідно до якої особистість студента стає провідною у розв'язанні питань змісту, форм набуття естетичного досвіду. На нашу думку, у зв'язку з цим виникає потреба у виділенні мети та завдань культуротворчої діяльності у процесі естетичного виховання студентської молоді.

У Концепції національного виховання зазначено, що “головною метою національного виховання на сучасному етапі є передача молодому поколінню соціального досвіду, багатства духовної культури народу, його національної ментальності, своєрідності світогляду і на цій основі формування особистісних рис громадянина України, які включають у себе національну самосвідомість, розвинену духовність, моральну, художньо-естетичну, правову, фізичну, екологічну культуру, розвиток індивідуальних здібностей і таланту” [4: 5]. Враховуючи зазначене, на нашу думку, метою культуротворчої діяльності у процесі естетичного виховання студентської молоді є передача молоді соціального досвіду, багатства духовної культури людства і на цій основі формування особистісних рис, які включають у себе розвинену духовність, естетичну культуру, розвиток творчих здібностей.

Виходячи з мети даного процесу, постають певні завдання, спрямовані на її здійснення з урахуванням сучасних вимог до освітньо-виховного процесу. Для вирішення цього питання вважаємо за необхідне наголосити, що у Державній національній програмі “Освіта” (Україна ХХІ століття) підкреслено спрямованість вищої освіти на “забезпечення фундаментальної наукової, загальнокультурної, практичної підготовки фахівців, які мають визначати темпи і рівень науково-технічного, економічного та соціально-культурного прогресу на формування інтелектуального потенціалу нації та всебічний розвиток особистості як найвищої цінності суспільства. Вона має стати могутнім фактором розвитку духовної культури українського народу, відтворенням продуктивних сил України” [3: 33-34].

Немає сумніву у тому, що суттєвих змін чекає навчально-виховний процес, які б розкривали естетичні параметри, що потрібні особистості для її духовного збагачення і розвитку творчих здібностей. Для здійснення цих змін вища школа пропонує студентам використання різних видів діяльності – навчальної, пізнавальної, культуротворчої та ін.

Оскільки культуротворча діяльність є одією з форм естетичного виховання, то вона направлена, насамперед, на розвиток естетичної активності студентів. Естетична активність особистості виявляється через естетичне ставлення, її почуття, здібності до естетичного сприйняття, естетичної оцінки, естетичної діяльності та ін. Існують різні способи виявлення естетичної активності, серед яких слід виділити емоційні, інтелектуальні, креативні. Враховуючи це, найважливішими завданнями у цьому процесі є:

- набуття студентами знань, вмінь та навичок за їх потребами та інтересами, які виступають як глибоко усвідомлений вияв особистісної активності;
- формування і розвиток естетичного сприйняття;
- збагачення культурного досвіду для забезпечення самовдосконалення та самореалізації особистості;
- формування ціннісних орієнтацій, що набувають особистісного значення в мотивації культуротворчої діяльності;
- усвідомлення наявності в умовах культуротворчої діяльності можливостей для розвитку й виявлення естетичної активності різними способами (емоційний, інтелектуальний, креативний) та індивідуальності студента;
- запровадження до студентської культуротворчості нетрадиційних форм пізнання та осмислення естетичних цінностей у сфері природного, соціального та художнього середовищ;
- розвиток у студентів вищих навчальних закладів творчого потенціалу, який ґрунтується на самостійно вироблених уміннях та навичках, здібностях до творчої дії й міри їх реалізації у культуротворчій діяльності.

Висновок. Теоретичне осмислення освітньо-виховних можливостей навчальної і культуротворчої діяльності у вищих навчальних закладах дозволяє зазначити, що

- Кожна із них має вагомий вплив на особистість, формування у студентської молоді необхідних професійних і особистісних якостей.
- Культуротворчість має певні відмінності від навчальної діяльності і у змісті, і в організації. Тому її значення у вихованні студентів вищих навчальних закладів є особливо значущою і необхідною.
- Культуротворча діяльність у процесі естетичного виховання покликана сприяти саморозвитку особистості, її самовизначенню та самореалізації, підвищенню рівня естетичної культури та розвитку творчого потенціалу студентської молоді.
- Культуротворчу діяльність у вищих навчальних закладах важливо розглядати як умову самореалізації особистості студента у сфері естетичного розвитку. У процесі культуротворчої діяльності студентська молодь має можливість набути необхідного естетичного досвіду, використати його в інших видах діяльності, виявити естетичне ставлення до явищ навколишньої дійсності, оперуючи вибірковістю з метою задоволення інтересів і потреб при спілкуванні зі світом прекрасного. Тому зазначене вище переконує, що культуротворча діяльність у вищих навчальних закладах у процесі естетичного виховання повинна зайняти відповідне місце, впроваджуючи свої освітньо-виховні можливості.

Виходячи з цього, у подальшому постає необхідність визначення та реалізації на практиці у вищій школі різних форм культуротворчої діяльності, які б враховували запити, інтереси, потреби особистості, спонукали її до активного пошуку, творчих дій.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бутенко В. Культуротворчі ідеї в системі естетичного виховання учнівської молоді: Зб. наук. пр. Педагогічні науки. Вип. XXXI. – Херсон: Айлант, 2002. – С. 188-191.
2. Бутенко В. Методологічні орієнтири у системі художньої освіти: Зб. наук. пр. Педагогічні науки. Вип. XIII. – Херсон: Айлант, 2000. – С.141-146.
3. Державна національна програма “Освіта” (Україна XXI століття”. – К.: Райдуга, 1994. – 61 с.
4. Концепція національного виховання // Освіта. – 1994. – 26 жовтня.
5. Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті. – К.: Видавництво “Шкільний світ”, 2001. – 16 с.
6. Рудницька О. Педагогіка: загальна та мистецька. – Навч. посібник. – К.: ТОВ “Інтерпроф”, 2002. – 270 с.
7. Софіщенко О. Формування системи естетичних цінностей у студентів педагогічного навчального закладу / Дис. ... канд. пед. наук. 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Херсон, 2002. – 226 с.
8. Шевнюк О. Структура і функції культурологічної освіти майбутнього вчителя // Педагогіка і психологія. – К.: “Педагогічна преса”, 2003. – С. 81-89.

УДК 37.03

О.В. Манько

ПОЗИЦІЯ ВІД “КУЛЬТУРИ” ВІЙНИ ДО КУЛЬТУРИ МИРУ В ПРОГРАМІ ЮНЕСКО

Стаття присвячена проблемі становлення культури миру і демократії в діяльності ЮНЕСКО. Підкреслюється, що саме через освіту можливе зміцнення культури миру, демократії, прав людини в цілому світі.

The article describes the problem of the forming the culture of peace and democracy in UNESCO's activities. It is emphasized that just only by the education there will be the strengthening of the culture of peace, democracy, human rights in the whole world.